

KS. JERZY ADAMCZYK
Radom

KONGRESY EUCHARYSTYCZNE JAKO SZCZEGÓLNE FORMY KULTU EUCHARYSTYCZNEGO

Aspekt prawny

Papież Jan Paweł II w liście apostołskim *Dominicae cenae* pisał:

Uwielbienie Chrystusa w tym Sakramencie miłości [Eucharystii] winno znajdować sobie wyraz w różnych formach pobożności eucharystycznej, jak np.: nawiedzenia Najświętszego Sakramentu, adoracje, wystawienia, godziny święte, (czterdziestogodzinne nabożeństwa), błogosławieństwo Najświętszym Sakramentem, procesje teoforyczne, kongresy eucharystyczne¹.

Kongresy eucharystyczne, które w nowszych czasach zostały wprowadzone w życie Kościoła jako szczególny objaw kultu eucharystycznego, należy uważać za stacje, na które jakaś wspólnota zaprasza cały miejscowy Kościół, albo jakiś miejscowy Kościół zaprasza inne Kościoły jednego kraju czy narodu, a nawet z całego świata, aby wspólnie doskonale zgłębić jakiś aspekt tajemnicy eucharystycznej oraz uczcić ją publicznie w duchu miłości i jedności².

Wystawienie Najświętszego Sakramentu, procesje eucharystyczne i kongresy urchadza się z zachowaniem tak norm kanonicznych, których zresztą jest niewiele, jak i przepisów liturgicznych, przy czym norm kanonicznych dotyczących kongresów eucharystycznych nie ma zupełnie³, aczkolwiek pewne kościelne dokumenty o wymiarze prawnym, wspominają o tego rodzaju kongresach⁴. Natomiast niektóre

¹ JOANNES PAULUS P.P. II, *Litterae Apostolicae „Dominicae cenae”* (24 februarii 1980), nr 3, AAS 72 (1980), s. 113–148.

² *Rituale Romanum ex decreto Sacrosancti Oecumenici Concilii Vaticani II instauratum auctoritate Pauli PP. VI promulgatum, De sacra Communione et de Cultu Mysterii Eucharistici extra Missam* (21 iunii 1973), nr 109, Editio typica, Typis Polyglottis Vaticanis 1973; por. W. BOMBA, *Kult eucharystyczny poza Mszą świętą*, w: W. ŚWIERZAWSKI (red.), *Msza święta*, Kraków 1992, s. 341.

³ M. PASTUSZKO pisze, że „zarówno Kodeks Prawa Kanonicznego z 1917 r., jak i obecnie obowiązujący nie zajmują się kongresami eucharystycznymi, zapewne ze względu na ich sporadyczny charakter”. TENŻE, *Najświętsza Eucharystia według Kodeksu Prawa Kanonicznego Jana Pawła II*, Kielce 1997, s. 361.

⁴ CONGREGATIO PRO EPISCOPIS, *Direttorio per il ministero pastorale dei vescovi* (22 febbraio 2004), nr 153a, Città del Vaticano 2004, tekst polski: KONGREGACJA DOPRAW BISKUPÓW, *Dyrektorium o pasterskiej posłudze biskupów „Apostolorum Successores”* (22 lutego 2004 r.), Kielce 2005 (dalej: AS); CONGREGATIO DE CULTU DIVINO ET DISCIPLINA SACRAMENTORUM, *Instructio „Redemptionis sacramentum” de quibusdam observandis et vitandis circa Sanctissimam Eucharistiam* (25 marti 2004), nr 145; tekst polski: KONGREGACJA DS. KULTU BOŻEGO I DYSCYPLINY SAKRAMENTÓW, *Instrukcja Redemptionis sacramentum*, Poznań 2004 (dalej: RS); SACRA CONGREGATIO PRO SACRAMENTIS ET CULTU DIVINO, *Instructio „Inaestimabile donum”* (3 aprilis 1980), nr 22, AAS 72 (1980), s. 331–343.

części wspomnianych kongresów, jak wystawienie Eucharystii, procesja, są regulowane obowiązującymi przepisami kanonicznymi⁵. Zasadniczo więc niniejsze przedłożenie zostanie oparte na normach liturgicznych oraz na pewnych wzmiankach na temat kongresów eucharystycznych zawartych w nielicznych dokumentach o profilu kanonicznym.

1. Rys historyczny kongresów eucharystycznych

Idea kongresów eucharystycznych powstała we Francji i związana jest z francuską zakonnicą Emilią Tamisier (1834–1910). Jej duchowość kształtowała się pod wpływem dwóch kapłanów, wielkich czcicieli Eucharystii. Pierwszy z nich, Piotr Julian Eymard († 1868), został kanonizowany przez papieża Jana XXIII w 1962 r., a drugi, Antoin Chevrier († 1879) był jej spowiednikiem. Na długo przed reformą liturgiczną Soboru Watykańskiego II s. Emilia mówiła o Mszy św. jako najdoskonalszym akcie uwielbienia Boga. Każda adoracja Najświętszego Sakramentu była przedłużeniem Eucharystii, to nieustanna obecność Chrystusa, która staje się rodzajem podniesienia, które ma miejsce po konsekracji. Głęboko wierząc, że Eucharystia jest jedynym źródłem odnowy życia chrześcijańskiego, zrodził się w niej pomysł organizowania uroczystości, które miały prowadzić do rozbudzenia czci Najświętszego Sakramentu; doprowadziła wraz z grupą, którą uformowała, do otwarcia pierwszego w życiu Kościoła kongresu eucharystycznego o randze międzynarodowej — w Lille w 1881 r. — pod hasłem: „Społeczne królestwo Chrystusa” z udziałem ok. 8 tys. osób, w tym 363 delegatów z Francji oraz z Austrii, Belgii, Chile, Grecji, Hiszpanii, Holandii, Szwajcarii i Meksyku. W procesji eucharystycznej uczestniczyło wtedy, jak podają kroniki, „4 tysiące mężczyzn, głównie z Europy oraz obydwu Ameryk i Azji”. Obradom przewodniczył biskup pomocniczy diecezji Cambrai Henri Monnier († 1916). Papież Leon XIII w specjalnym dokumencie poparł inicjatywę urządzania kongresów eucharystycznych i zachęcił do ich kontynuowania na przyszłość⁶. Od tamtego czasu w Kościele katolickim odbyło się już 49 międzynarodowych kongresów eucharystycznych. Początkowo zwoływano je każdego roku, w okresie międzywojennym co dwa lata, a po II wojnie światowej raz na 4 lata.

W poniższym zestawieniu podajemy rok i miasto, w którym odbył się kongres międzynarodowy:

28–30 VI 1881 — Lille (Francja)

13–17 IX 1882 — Awinion (Francja)

5–10 VI 1883 — Liege (Belgia)

9–13 IX 1885 — Fryburg (Szwajcaria)

⁵ Por. E. GÓRECKI, *Komentarz do kan. 944*, w: J. KRUKOWSKI (red.), *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego. T. III. 2. Ks. IV. Uświęcające zadanie Kościoła*, Poznań 2011, s. 127.

⁶ Por. B. NADOLSKI, *Liturgika*, t. IV: *Eucharystia*, Poznań 1992, s. 301.

- 20–25 VI 1886 — Tuluza (Francja)
2–6 VII 1888 — Paryż (Francja)
16–21 VIII 1890 — Antwerpia (Belgia)
14–21 V 1893 — Jerozolima (Syria)
25–29 VII 1895 — Reims (Francja)
20–24 IX 1897 — Paray-le-Monial (Francja)
13–17 VII 1898 — Bruksela (Belgia)
7–11 VIII 1899 — Lourdes (Francja)
4–9 IX 1901 — Anvers (Francja)
3–7 IX 1902 — Namur (Belgia)
20–24 VI 1904 — Angouleme (Francja)
1–4 VI 1905 — Rzym (Włochy)
15–19 VIII 1906 — Tournai (Belgia)
6–11 VIII 1907 — Metz (Lotaryngia, dziś Francja)
8–13 IX 1908 — Londyn (Anglia)
4–8 VIII 1909 — Kolonia (Niemcy)
7–11 IX 1910 — Montreal (Kanada)
23 VI – 1 VII 1911 — Madryt (Hiszpania)
12–15 IX 1912 — Wiedeń (Austria)
23–27 IV 1913 — Malta
22–26 VII 1914 — Lourdes (Francja)
24–29 V 1922 — Rzym (Włochy)
22–27 VI 1924 — Amsterdam (Holandia)
20–24 VI 1926 — Chicago (USA)
6–9 IX 1928 — Sydney (Australia)
7–11 V 1930 — Kartagina (Tunezja)
21–26 VI 1932 — Dublin (Irlandia)
10–14 X 1934 — Buenos Aires (Argentyna)
3–7 II 1937 — Manilia (Filipiny)
25–30 V 1938 — Budapeszt (Węgry)
27 V – 1 VI 1952 — Barcelona (Hiszpania)
14–24 VII 1955 — Rio de Janeiro (Brazylia)
31 VII – 7 VIII 1960 — Monachium (Niemcy)
26 XI – 6 XII 1964 — Bombaj (Indie)
18–25 VIII 1968 — Bogota (Kolumbia)
18–25 II 1973 — Melbourne (Australia)
1–8 VIII 1976 — Filadelfia (USA)
16–23 VII 1981 — Lourdes (Francja)
11–18 VIII 1985 — Nairobi (Kenia)
5–8 X 1989 — Seul (Korea Płd.)
7–13 VI 1993 — Sewilla (Hiszpania)

25 V – 1 VI 1997 — Wrocław (Polska)
18–25 VI 2000 — Rzym (Włochy)
10–17 X 2004 — Guadalajara (Meksyk)
15–22 VI 2008 — Québec (Kanada)
10–17 VI 2012 — Dublin (Irlandia)

W duchowości E. Tamisier jej kult Eucharystii wywodził się z Mszy św., z Komunii św. Adoracja była konsekwencją Mszy św. Natomiast kongresy rozwijały się bardziej w kierunku adoracyjnym. Niekiedy Msza św. pozostawała na uboczu. Główny akcent przesunął się na okazałe procesje, ich królewski charakter, pochodny Chrystusa Króla. Punktem zwrotnym stał się dopiero kongres w Monachium w 1960 r., który powrócił znowu do Mszy św. jako centrum. Zaczęto rozumieć kongres jako *statio* — zgromadzenie wiernych dla sprawowania Eucharystii. Stało się to niewątpliwie pod wpływem ruchu liturgicznego, który chciał uczynić Mszę św. ośrodkiem życia chrześcijańskiego. Ruch ten był w pełni skoncentrowany na udziale wiernych w misterium paschalnym, czyli Mszy św. Odtąd kongresy (obecnie co 4 lata) pozostają wierne temu założeniu⁷.

2. Definicja, cel i przygotowanie kongresu eucharystycznego

Podstawowym dokumentem prawa liturgicznego jest *Rituale Romanum ex decreto Sacrosancti Oecumenici Concilii Vaticani II instauratum auctoritate Pauli PP. VI promulgatum, De sacra Communione et de Cultu Mysteriorum Eucharistici extra Missam* z 21 czerwca 1973 r., gdzie kongresom eucharystycznym poświęca się nr. 109–111.

Kongresy eucharystyczne to swoiste zebrania i zgromadzenia ludu chrześcijańskiego różnych ras, języków, ludów i narodów o charakterze lokalnym, partykularnym, narodowym bądź ogólnokościelnym, mające na celu wspólne, doskonalsze zgłębienie jakiegoś aspektu tajemnicy Eucharystii oraz publiczne oddanie jej czci w duchu miłości i jedności⁸.

Instrukcja *Eucharisticum mysterium* określa cele i zadania kongresów, stwierdzając, że wszystko powinno zmierzać do rozwoju kultu Eucharystii oraz do coraz wnikliwszego poznania tej tajemnicy⁹.

⁷ Por. NADOLSKI, *Liturgika*, t. IV, s. 302.

⁸ Por. *De sacra Communione*, nr 109, w: *Rituale Romanum*; por. PASTUSZKO, *Najświętsza Eucharystia*, s. 362; por. B. MIGUT, *Eucharystyczne duszpasterstwo*, w: R. KAMIŃSKI, W. PRZYGODA, M. FIAŁKOWSKI (red.), *Leksykon teologii pastoralnej*, Lublin 2006, s. 250.

⁹ SACRA CONGREGATIO RITUUM, *Instructio „Eucharisticum mysterium” de cultu Mysteriorum Eucharistici* (25 maj 1967), nr 67, AAS 59 (1967), s. 539–573; zob. GÓRECKI, *Komentarz do kan. 944*, s. 127.

Autorzy *Rituale Romanum* podkreślają, że celem kongresów eucharystycznych jest wspólne, doskonalsze zgłębianie jakiegoś aspektu tajemnicy eucharystycznej oraz uczczenie jej publicznie w duchu miłości i jedności. Winny być one prawdziwym znakiem wiary i miłości przez pełny udział miejscowego Kościoła i współuczestnictwo innych Kościołów¹⁰.

Natomiast *Dyrektorium o pasterskiej posłudze biskupów „Apostolorum Successores”* przypomina, że omawiane kongresy są „sprzyjającą okazją dla publicznego kultu Najświętszego Sakramentu oraz przypomnienia wiernym doktryny i centralnego miejsca Eucharystii w życiu chrześcijanina i Kościoła”¹¹.

Z kolei Instrukcja *Redemptionis sacramentum* podkreśla, że kongresy eucharystyczne „powinny być prawdziwym znakiem wiary i miłości, (...) aby wierni, godnie otaczając czcigodną świętą tajemnicę Ciała i Krwi Syna Bożego, mogli nieustannie doznawać w sobie owoców odkupienia”¹².

Rozróżniamy kongresy eucharystyczne o charakterze międzynarodowym (ogólnokościelnym), ogólnokrajowym (narodowym) oraz diecezjalnym¹³.

Gdy chodzi o miejsce, temat i sposób zorganizowania kongresu, to należy przeprowadzić sondaż (odpowiednie badania) zarówno w Kościele lokalnym, jak i w innych Kościołach, ażeby rozważyć prawdziwe potrzeby i przyczynić się do rozwoju wiedzy teologicznej oraz pomnożenia dobra Kościoła lokalnego. W tym dziele przygotowawczym konieczna będzie pomoc osób biegłych w dziedzinie teologii, biblistyki, liturgiki i duszpasterstwa, a także nauk humanistycznych¹⁴.

Rituale Romanum przypomina, że w przygotowaniu kongresu należy w sposób szczególny uwzględnić:

- a) pogłębioną katechezę o Eucharystii, ujętej jako tajemnica Chrystusa żyjącego i działającego w Kościele, i przystosowaną do pojętności różnych grup wiernych;
- b) bardziej czynne uczestnictwo w liturgii, pogłębiające równocześnie religijne słuchanie słowa Bożego oraz braterskie poczucie wspólnoty;
- c) znalezienie środków i podjęcie pewnych dzieł o charakterze społecznym, zdążające do osiągnięcia ludzkiego postępu i właściwego podziału dóbr, również doczesnych, na wzór pierwotnej wspólnoty chrześcijańskiej, ażeby w ten sposób

¹⁰ Por. *De sacra Communione*, nr 109, w: *Rituale Romanum*.

¹¹ AS, nr 153a.

¹² RS, nr 145; por. J. BAÑARES, *Comentario al can. 944*, w: A. MARZOA, J. MIRAS, R. RODRÍGUEZ-OCAÑA (red.), *Comentario exegético al Código de Derecho Canónico*, t. I, cz. III, Pamplona 2002³, s. 702.

¹³ Por.: *De sacra Communione*, nr 109, w: *Rituale Romanum*; AS, nr 153a; *Instructio „Eucharisticum mysterium”*, nr 67; NADOLSKI, *Liturgika*, t. IV, s. 301–304; PASTUSZKO, *Najświętsza Eucharystia*, s. 362; por. GÓRECKI, *Komentarz do kan. 944*, s. 127.

¹⁴ Por. *De sacra Communione*, nr 110, w: *Rituale Romanum*.

ewangeliczny zacząć, będący siłą twórczą obecnej społeczności i zadatkim przyszłej, spływał obficie ze stołu eucharystycznego¹⁵.

3. Przebieg kongresu eucharystycznego

W przebiegu kongresów eucharystycznych wyróżnić można elementy doktrynalne (wykłady, konferencje) oraz obrzędowe (uroczyste Msze św., procesje, adoracje).

Sama uroczystość kongresu eucharystycznego — diecezjalnego, krajowego czy międzynarodowego — ma być organizowana w oparciu o następujące zasady¹⁶:

- 1) Prawdziwym centrum, a zarazem szczytem, do którego prowadzą wszystkie nabożeństwa kongresu, jest sprawowanie Najświętszej Ofiary — Mszy św.¹⁷
- 2) Nabożeństwa słowa Bożego, sesje katechetyczne oraz publiczne wykłady mają zmierzać tak do teoretycznego pogłębiania tematu wybranego jako hasło danego kongresu eucharystycznego, jak i do wyprowadzenia praktycznych wniosków, które będą miały wpływ na życie wspólnoty ludzi¹⁸.
- 3) Należy zatroszczyć się o to, by uczestnikom kongresu stworzyć warunki do wspólnych modlitw i dłuższych adoracji w czasie publicznego wystawienia Najświętszego Sakramentu w określonych kościołach. Zaleca się, aby w czasie krajowego kongresu eucharystycznego (oczywiście wzrasta ranga tego zalecenia w przypadku kongresu międzynarodowego) w kilku kościołach została zorganizowana nieustanna adoracja wystawionego w monstrancji Najświętszego Sakramentu¹⁹.
- 4) Procesja z Najświętszą Eucharystią winna być urządzona z zachowaniem przepisów dotyczących tej czynności liturgicznej, przy czym należy też mieć na uwadze miejscowe warunki społeczne i religijne²⁰.

¹⁵ *De sacra Communione*, nr 111, w: *Rituale Romanum*; por. kan. 843; PASTUSZKO, *Najświętsza Eucharystia*, s. 362.

¹⁶ *De sacra Communione*, nr 112, w: *Rituale Romanum*. Trzeba zauważyć, że w przypadku niektórych kongresów eucharystycznych, zwłaszcza międzynarodowych, papież wysłał swojego wysłannika jako legata *a latere*, który reprezentuje Biskupa Rzymu jako *alter ego*. Taką możliwość przewiduje kan. 358: „Kardynałowi, któremu Biskup Rzymski zleca reprezentowanie go na jakimś uroczystym obchodzie lub zgromadzeniu osób, w charakterze legata *a latere*, a więc występującego jako jego *alter ego*, jak również kardynałowi, który jako jego specjalny wysłannik ma wypełnić określoną posługę pasterską, przysługuje tylko to, co mu zostało zlecone przez Biskupa Rzymskiego”; por. J. KRUKOWSKI, *Komentarz do kan. 358*, w: TENŻE (red.), *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego. T. 2. Ks. II (1). Lud Boży*, Poznań 2005, s. 194–195.

¹⁷ Zob. kan. 897–898.

¹⁸ Zob. kan. 899 § 3.

¹⁹ Zob. kan. 941–942; por. GÓRECKI, *Komentarz do kan. 944*, s. 127–128.

²⁰ Zob. kan. 944. Procesja z Najświętszą Eucharystią podczas kongresu jest z pewnością jednym ze środków realizacji wymagań kan. 898, gdzie wzywa się wiernych do największej czci wobec Najświętszej

4. Zakończenie

Kongres eucharystyczny jest szczególną manifestacją kultu Eucharystii poza Mszą św., specyficznym zebraniem i zgromadzeniem wiernych różnych ras, języków, ludów i narodów, mającym na celu wspólne, doskonalsze zgłębienie jakiegoś aspektu tajemnicy Eucharystii oraz publiczne oddanie jej czci w duchu miłości i jedności. Są sprzyjającą okazją dla publicznego kultu Najświętszego Sakramentu oraz przypomnienia wiernym doktryny i centralnego miejsca Eucharystii w życiu chrześcijanina i Kościoła.

Aby osiągnęły swój skutek, kongresy eucharystyczne winny być przygotowane i przeprowadzone zgodnie z zasadami zamieszczonymi w rytuale *Komunia święta i kult tajemnicy eucharystycznej poza Mszą świętą*.

Die Eucharistischen Kongresse als besondere Formen des eucharistischen Kultes. Der rechtliche Aspekt

Zusammenfassung

Der vorliegende Artikel wird den Eucharistischen Kongressen als besonderen Formen des eucharistischen Kultes in einem kanonischen Aspekt gewidmet. Ein Eucharistischer Kongress betont insbesondere den eucharistischen Kult. Er ist eine Versammlung des christlichen Volkes um die zahlreichen Priester, Bischöfe und dem Papst selbst oder seinem Vertreter.

Im ersten Teil dieses Artikels wurden zuerst eine historische Skizze der Eucharistischen Kongresse, dann eine Definition des Kongresses selbst dargestellt. Es wurden sein Ziel sowie seine Vorbereitungen präsentiert, schließlich sein Verlauf besprochen.

Eucharystii, i jednocześnie zaprasza się duszpasterzy, aby „starannie pouczali wiernych o tym obowiązku”; por. BAÑARES, *Comentario al can. 944*, s. 702.

